

فاطمه نادعلی

● مقدمه:

آنچه در این موضوع به شما خوانندگان محترم ارائه می‌شود، بخشی از آیات وحیانی قرآن کریم، پیرامون مرگ، معاد و قیامت می‌باشد. در این مقاله سعی شده است کل آیات به صورت موضوعی جمع آوری و مرتب شود. از آنجا که معلومات و محفوظات قرآنی نویسنده توان غواصی در بحر بیکران قرآن کریم و کشف گوهرهای ناشناخته را ندارد صرفاً به بیان مطالب و مفاهیم پرداخته و آنها را در قالب جدیدی عرضه داشته‌ام.

رهیافت قرآنی در ارتباط با مرگ، معاد و قیامت موضوع مهم و درخور توجهی است که از جایگاه ویژه اقتصادی، اخلاقی و اجتماعی برخوردار است و بایستی شناخت ما از آن، صورتی واقعی و حقیقتی یابد. امید است با تدبیر و تفکر در مفاهیم بلند قرآنی ایمان خود را به یقین تبدیل کنیم تا بتوانیم براساس این یقین پیوند مناسبی بین زندگانی دنیا و آخرت و مراحل ارتباطی آن برقرار سازیم و به قول حضرت امام

خمينی علیه السلام "امیدواریم که ان شاء الله فقط قرآن و تفسیر نخوانیم بلکه مسائل باورمان بیاید و هر قدم و هر کلمه‌ای که از قرآن می‌خوانیم به طور باور باشد." (۱)

رهنمود مقاله:

مفسر توانمند و عارف سالک حضرت امام خمینی علیه السلام مهمترین رهنمود و رهیافتی که از معاد قرآنی به ما عرضه می‌دارند این است: "مردن فنا نیست، مردن انتقال از نقص به کمال است؛ اگر انسان این را باورش بیاید، از همه چیزها و از همه لغزش‌ها مصون می‌ماند." (۲)

کلید واژه‌ها:

حکمت موت، حب لقاء، احوال الموت، سکرات موت، احوال برزخ، بهشت دنیا، قصه یاجوج، نفخ صور، اثبات محشر، اسماء قیامت، وصف محشر، زمان در قیامت، احوال متقین و مجرمین در قیامت، قطع نسب‌ها، میزان و محاسبه، سؤال از پیامبران، امت گواه، منزلت پیامبر و اهل بیت، حوض کوثر، شفاعت، نعمات بهشتی، جهنم، انحراف.

● "حکمت موت و حقیقت آن"

حکمت موت آزمایش، پیرایش و تزکیه و رسیدن به احسن وجه و کمال است.

"الذی خلق الموت و الحیاة لیبلوکم ایکم"

احسن عملا و هو العزیز الغفور" (۳)

(همانکه مرگ و زندگی را پدید آورد تا شما را بیازماید که کدامتان نیکوکارترید و اوست از جمند آمرزنده.)

● "حب لقاء الله و مذمت فرار از موت"

در این موضوع آیات اشاره دارد به اینکه مردم از مرگ می‌هراسند و از آن می‌گریزند و آن را تمنا نمی‌کنند. زیرا به حیات دنیوی دل بسته‌اند و به خاطر اعمال ناشایست و ظلم، به لقاء پروردگار امید بسته‌اند.

“لَنْ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَانَنَا وَرَضُوا بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا
وَاطْمَأَنُّوا بِهَا وَالَّذِينَ هُمْ عَنْ آيَاتِنَا غَافِلُونَ”

(کسانی که امید به دیدار ما ندارند و به زندگی دنیا دل خوش کرده و به آن اطمینان یافته‌اند و همان کسانی هستند که از آیات ما غافلند.) (۴)
بقره: ۹۴-۹۵-۹۶-۲۴۳، آل عمران: ۱۴۳-۱۶۸، نساء: ۷۸، یونس: ۷-۸، احزاب: ۱۶، جمعه: ۶-۷-۸

● “ملک الموت و احوال او

در این موضوع آیات مربوط به فرستادگانی است که مأمور قبض روح انسان هستند که گاهی از خداوند نام برده شده و گاهی از یک فرشته که همان ملک الموت است و گاهی از تعدادی فرشتگان و نیز گاهی لفظ (رسلنا) به کار رفته است.

“الَّذِينَ تَتَوَفَّيهِمُ الْمَلَائِكَةُ الظَّالِمِينَ انْفُسِهِمْ” (۵)
(کسانی که فرشتگان جانشان را می‌گیرند در حالیکه بر خود ستمکار بوده‌اند.)
انعام: ۶۱، اعراف: ۳۷، یونس: ۱۰۴، نحل: ۲۸-۳۲، سجده: ۱۱، زمر: ۴۲.

● سکرات موت

در این موضوع آیات مربوط به: حالات مومنان و کافران در حال جان دادن است. و اشاره به این دارد که مؤمنان به راحتی و با بشارت بهشت قبض روح می‌شوند، اما گنهکاران در حالیکه فرشتگان بر سر و صورتشان ضربه می‌زنند و با عذاب قبض روح می‌شوند.

“كَيْفَ إِذَا تَوَفَّيَهُمُ الْمَلَائِكَةُ يَضْرِبُونَ
وُجُوهَهُمْ وَادْبَارَهُمْ” (۶)

(پس چگونه تاب می‌آورند وقتی که فرشتگان عذاب جانشان را می‌ستانند و بر چهره و پشت آنان تازیانه می‌نوازند؟)

نساء: ۹۷، انفال: ۵۰، یونس: ۶۳-۶۴، احزاب: ۴۴، سجده: ۳۰

محمد: ۲۷، قی: ۱۹، واقعه: ۸۳، آل عمران: ۹۴، منافقین: ۱۰، قیامت: ۲۶
الی ۳۰، فجر: ۲۷، الی ۳۰.

● “احوال برزخ و قبر و عذاب و سؤال

آیات مرطرحه مربوط به وجود عالم برزخ و حالات انسان‌ها پس از مرگ می‌باشد. مثل شهیدان که زنده‌اند و روزی می‌گیرند و یا کسانی که از خدا می‌خواهند که آنها را به دنیا بازگرداند تا عمل صالح انجام دهند.

“حَتَّىٰ إِذَا جَاءَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ رَبِّ
ارْجِعُونِي لَعَلِّيَ أَعْمَلُ صَالِحًا فِيمَا تَرَكْتُ كَلَّا
إِنهَا - كَلِمَةٌ هُوَ قَائِلُهَا وَمِن وَرَائِهِم بَرْزَخٌ إِلَى
يَوْمٍ يُبْعَثُونَ” (۷)

تا آنگاه که مرگ یکی از ایشان فرارسد می‌گوید پروردگارا مرا باز گردان شاید من در آنچه وانهادم کار نیکی انجام دهم. نه چنین است این سخنی است که او گوینده آن است و پیشاپیش آنان برزخی است تا روزی که برانگیخته خواهند شد.

بقره: ۱۵۴، آل عمران: ۱۶۹، آل عمران: ۱۷۱، ابراهیم: ۲۷، طه: ۱۲۴، مومن: ۹۹، الی ۱۰۰، مومن: ۱۱.

● “بهشت دنیا و آتش دنیا

در این آیات موضوع اشاره‌ای به بهشت و جهنمی دارد که در آنجا روز و شب وجود دارد در صورتیکه در بهشت آخرت روز و شب وجود ندارد و نظر علامه طباطبایی این است که شاید منظور از این بهشت و جهنم، بهشت و جهنم برزخی باشد.

“لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا وَلَا سُلُوفًا لَّهُمْ
فِيهَا بَكَرَةٌ وَعَشْيَا” (۸)

در آنجا سخن بیهوده‌ای نمی‌شنوند، جز درود و روزی‌شان صبح و شام در آنجا آماده است.

مریم: ۶۱ و ۶۲، حج: ۵۹ و ۵۸، یس: ۲۷ و ۲۶ و ۲۵، مومن: ۴۵ و ۴۶، نوح: ۲۵.

● "قیامت نزدیک است"

آیات ذیل اشاره به این دارد که قیامت نزدیک است و مردم غافلند "لقتربه للناس حسابهم وهم فی غفلة معرضون" (۹) (برای مردم وقت حسابشان نزدیک شده است و آنان در بی خبری رویگردانند).
انبیاء: ۹۷ و ۱، قمر: ۱.

● "قصه یاجوج و ماجوج و علامت‌های قیامت"

این آیات داستان یاجوج و ماجوج است و سدی که ذوالقرنین با آهن برایشان ساخت و گفت فقط پروردگار می تواند آن را درهم کوبد و هنگامیکه قیامت فرا می رسد آن را از بین می برد و نیز بعضی علامت‌های قیامت است.

"فهل ينظرون الا الساعة تأتيهم بغتة فقد جاء

الشرطها فانی لهم اذا جائتهم ذكریهم" (۱۰)

(آیا کافران جز این انتظار می برند که رستاخیز به ناگاه بر آنان فرارسد و علامات آن اینک پدید آمده است، پس اگر رستاخیز بر آنان در رسد دیگر کجا جای اندرزشان است؟)

انعام: ۱۵۸، کهف: ۹۳ الی ۹۹، انبیاء: ۹۶-۹۷-۱۰۹، نمل: ۸۲، زخرف: ۶۱-۴۳، دخان: ۱۰-۱۱ الی ۱۶، محمد: ۱۸.

● نفع صورتی نابودی دنیا و نیز مردن تمام نفس‌ها

این آیات اشاره به دمیدن در صور دارد که پس از آن مردگان زنده می شوند و یکجا جمع می شوند و نیز تعدادی آیات اشاره به این دارد که همه انسان‌ها می میرند و هر نفسی مرگ را می چشد: کل نفس ذائقة الموت (آل عمران) هر جانداری چشیده طعم مرگ است.

"یوم ینفخ فی الصور و نحشر المجرمین یومئذ

زرقاً" (۱۱)

(روزی که در صور دمیده می شود و در آن روز

مجرمان را کبود چشم برمی انگیزیم.)

آل عمران: ۱۸۵، اسری: ۵۸، کهف: ۹۹، طه: ۱۰۲، انبیاء: ۳۵، مومنون: ۱۰۱، نمل: ۸۷-۸۸، عنکبوت: ۵۷، یس: ۴۸ الی ۵۴، ص: ۱۵، زمر: ۳۰-۳۱-۶۷ الی ۷۰، ق: ۲۰-۲۱-۲۲ الی ۴۴، الرحمن: ۲۶-۲۷، مدثر: ۸-۹-۱۰.

● "اثبات محشر و کیفیت آن"

(اشاره‌ای به معاد جسمانی):

در این موضوع آیات اشاره به وجود محشر و جمع شدن موجودات و اثبات اینکه حتی موجودات به سوی پروردگار باز می گردند و پس از مرگ دوباره زنده می شوند و نیز تعدادی آیات اشاره به این دارد که معاد جسمانی است و انسان با همین اعضا و جوارح و بدن مادی محشور می شود. در سوره‌ی انعام می خوانیم:

"لیجمعنکم الی یوم القیمه لاریب فیه" (یقیناً شما را در روز قیامت که در آن هیچ شکی نیست گرد خواهد آورد.)

"لیحسب للانسان اللن نجعمه عظامه بلی

قادرین علی ان نسوی بنانه" (۱۲)

(آیا انسان می پندارد که هرگز استخوان‌های او را جمع نخواهیم کرد. آری قادریم که حتی خطوط سر انگشتان او را مرتب کنیم.)

فاتحه: ۴، بقره: ۲۲۳-۲۸-۲۵۶-۲۵۷-۲۵۸-۲۵۹-۲۶۰، آل عمران: ۹-۵۵-۲۵-۱۵۸، نساء: ۷۸، مائده: ۹۶، انعام: ۱۲-۱۵-۱۶-۳۶-۵۱-۶۰-۶۲-۷۲-۱۵۴-۱۶۴، اعراف: ۲۵-۲۹-۵۷-۱۴۷، توبه: ۹۴، یونس: ۴-۱۱-۱۵-۲۳-۳۴-۴۵-۴۶-۴۸-۴۹-۵۳-۵۶، هود: ۳-۴-۷-۱۱۱، یوسف: ۱۰۷، رعد: ۵، ابراهیم: ۳۱، حجر: ۲۵-۹۲-۹۳، نحل: ۱-۲۳، اسرى: ۱۰-۱۸-۱۹-۲۱-۲۱-۴۹-۵۲-۹۷-۹۸-۹۹، كهف: ۲۱، مريم: ۶۶-۶۷-۸۰-۹۵، طه: ۵۵، انبياء: ۳۸-۳۹-۴۰-۴۹، حج: ۵-۶-۷-۱۷-۵۵-۵۶-۵۷-۶۹، مؤمنون: ۱۶-۳۵-۳۶-۳۷-۸۱، الی ۹۰، فرقان: ۱۱-۴۰، شعرا: ۱۲۷، نمل: ۴-۵-۶-۶۵-۶۶-۶۷-۶۸، عنكبوت: ۵-۱۹-۲۰-۲۱-۲۹-۳۹، روم: ۶۴-۷-۸-۱۱-۱۹-۲۰-۲۵-۲۷-۳۰-۳۳-۴۰-۴۳، لقمان: ۱۵-۱۶-۲۳-۲۴، سجده: ۱۰-۱۱-دهر: ۷، رسالات: ۱ الی ۷، نبأ: ۱ الی ۵، نازعات: ۱ الی ۱۴، عبس: ۲۲، مطففين: ۵-۱۰ الی ۱۳، سیا: ۳-۴-۵-۷-۸-۹-۲۶-۲۹-۳۰، فاطر: ۹، یس: ۱۲-۱۳-۱۴-۱۵-۱۶-۱۷-۱۸-۲۱ الی ۱۶ الی ۲۱، زمزم: ۷، مؤمن: ۲۷-۳۹-۵۷-۵۹، فصلت: ۲۹-۵۰، شوری: ۵-۱۷-۱۸، زخرف: ۱۱-۱۴-۶۵-۶۶-۸۳، دخان: ۳۴-۳۵-۳۶، جائیه: ۲۴-۲۵-۲۶، احقاف: ۶-۱۶-۱۷-۱۸-۱۹-۲۳-۲۵، ق: ۲ الی ۱۱-۱۵، ذاریات: ۱ الی ۱۴-۱۶-۱۷-۱۸-۱۹-۲۱ الی ۲۱، نجم: ۴۰-۴۱، قمر: ۴۶-۲۶، الرحمن: ۳۱، واقعه: ۲۷ الی ۵۰ و ۶۲ الحدید: ۲۰، مجادله: ۶ و ۷، منتحنه: ۱۳-۲، تغابن: ۷، ملک: ۱۵-۲۴، معارج: ۲۶، قیامت: ۱ الی ۶ و ۲۶ الی ۴۰، طارق: ۵ الی ۱۰، تین: ۷ و ۸، علق: ۸، عادیات: ۹ الی ۱۱، ماعون: ۱.

● "اسماء قیامت و نامشخص بودن وقت آن"

"والیوم الموعود و شاهد و مشهود" (۱۳) و به

روز موعود و: گواه و مورد گواهی "و عنده علم

الساعه و الیه ترجعون" (۱۴)

و علم قیامت پیش اوست و به سوی او برگردانده می شوید.

اعراف: ۱۸۷، هود: ۱۰۳ الی ۱۰۵، حجر: ۸۵، نحل: ۷۷، لقمان: ۳۴، احزاب: ۶۳، ص: ۲۶، مؤمن: ۱۵-۳۲-۳۳، شوری: ۷، زخرف: ۸۵، نجم: ۵۷-۵۸، قمر: ۱، تغابن: ۹، ملک: ۲۵-۲۶، حافه: ۱ الی ۴، جن: ۲۵، رسالات: ۳۸، ۴۰، نازعات: ۳۴-۴۲ الی ۴۶، بروج: ۱-۲.

● "آیا انسان بیهوده خلق شده؟"

هدف مندی خلقت در استفهامی تفکر برانگیز، در آیات ذیل، طرح شده است.

"لحسبتم انما خلقناکم عبثاً و انکم الینا لا

ترجعون" (۱۵) آیا پنداشتید که ما شما را بیهوده

آفریدیم و شما به سوی ما بازگشت نمی کنید؟
مؤمنون: ۱۱۵، ص: ۲۷ و ۲۸، جائیه: ۲۱ و ۲۲.

● "وصف محشر"

آیات منطبق با موضوع مربوط به حوادثی است که هنگام قیامت و محشر رخ می دهد و مردمان سراسیمه و هراسناکند و از آن واقعه عظیم می ترسند، خورشید و ماه گرفته می شود. ستارگان جمع و تیره می شوند، زلزله رخ می دهد، کوهها حرکت می کنند و ...

"اذل السماء انشقت و اذنت لریها و حقت ..."

بقره: ۲۱، آل عمران: ۳۰-۱۶۱، انعام: ۹۴، ابراهیم: ۵۱، نحل: ۱۱۱، كهف: ۸، طه: ۱۰۵-۱۱۲، انبياء: ۱۰۴، حج: ۱-۲-۳، نور: ۲۷، روم: ۵۷-۵۶، مؤمن: ۱۶ الی ۲۰، قمر: ۶ الی ۸، رحمن: ۲۳ الی ۴۲، واقعه: ۲-۱۲، قلم: ۴۲-۴۳، حافه: ۱۳ الی ۲۷، معارج: ۸ الی ۱۸-۴۲ الی ۴۴، زمزل: ۱۴-۱۷-۱۸، قیامه: ۶-۱۵، دهر: ۲۷، رسالات: ۸-۹-۱۰-۳۵-۲۷، نبأ: ۱۷-۲۰-۳۲ الی ۴۰، نازعات: ۳۴-۳۵-۳۶، عبس: ۳۲ الی ۴۲، کورت: ۲ الی ۱۵، انفطار: ۲ الی ۲۰، انشقاق: ۲ الی ۱۶، فجر: ۲۱-۲۲، زلزال: ۱-۱۱ الی ۱۸، قارعه: ۱ الی ۵.

● "زمان در قیامت"

چهار آیه در قرآن مبحث زمان را مطرح می کند، این موضوع نشان دهنده این است که زمان در قیامت با زمان ما فرق دارد، مثلاً یک روز قیامت به اندازه هزار سال دنیا است.

"و يستعجلونک بالعذاب و من یخلف الله وعده و

لن یوما عند ربک کالف سته جما تعدون" (۱۶)

و از تو با شتاب تقاضای عذاب می کنند با آنکه هرگز خدا و عده اش را خلاف نمی کند و در حقیقت یک روز از قیامت نزد پروردگارت مانند هزار سال است از آنچه می شمیرید.

حج: ۴۷، سجده: ۵، معارج: ۱ الی ۷.

● "احوال متقین و مجرمین در قیامت"

این آیات حالات مؤمنان و گنهکاران را در قیامت بیان می دارد که مؤمنان روسپیدند و

● "سؤال از پیامبران:

نساء: ۴۱-۴۲، نحل: ۸۴-۸۹، الاسراء: ۱۳-۱۴-۲۶، حج: ۷۸، نور: ۲۲ الی ۲۵، یس: ۶۵ سجده: ۱۹ الی ۲۴.

● منزلت پیامبر و اهل بیت در قیامت

در سوره‌های تحریم و ضحی و دهر، منزلت پیامبر و اهل بیت مطرح می‌شود.

"و یدخلکم جنات تجری من تحتها الانهار یوم لایجزی الله التبی و الذین امنوا معه نورهم یسعی بین یدیهیم و بایمانهم یقولون ربنا اتمم لنا نورنا و اغفر لنا انک علی کل شیء قدیر." (تحریم: ۷)، ضحی: ۴ و ۵، دهر: آیات ۱۰ تا آخر.

● "همه مردم با امامشان خوانده می‌شوند

"یوم ندعوا کل اناس بسامعهم فمن لوتی کتابه بیئینه فاولئک یقرون کتابهم ولا یظلمون فتیلاً" (۲۲)

(یاد کن روزی را که هر گروهی را با پیشوایشان فرامی‌خوانیم پس هر کس کارنامه‌اش را به دست راستش دهند، آنان کارنامه خود را می‌خوانند و به قدر نخ کوچک هسته خرمایی به آنها ستم نمی‌شود.)
هود: ۹۷ و ۹۸، اسری: ۷۱ و ۷۲.

"یوم یجمع الله الرسل فیکول ماذا اجبتهم قالوا

لا علم لنا انک انت علام الغیوب" یاد کن روزی را که خدا پیامبران را گرد می‌آورد پس می‌فرماید چه پاسخی به شما داده شده؟ می‌گویند ما را هیچ دانشی نیست. آیات ۱۰۹ سوره مائده و ۷۶ سوره اعراف همین موضوع را مطرح می‌نماید.

● "از رحمت خدا در قیامت آشکار می‌شود:

"لیجزیهیم الله احسن ما عملوا و یزیدهیم من فضله واللّه یرزق من یشاء. بغیر حساب" تا خدا بهتر از آنچه انجام می‌دادند به ایشان جزا دهد و از فضل خود بر آنان بیفزاید و خداست که هر که را بخواهد بی حساب روزی می‌دهد.
نور: ۲۸، فرقان: ۷۰.

● "از هر امتی گواهی برانگیخته می‌شود

اشاره به اینکه از هر امتی یک گواه برانگیخته می‌شود و شهادت می‌دهد و نیز اشاره به گواهی اعضاء و جوارح انسان در قیامت. که این آیات نیز اشاره به معاد جسمانی دارد.

"و یوم تبعث فی کل امة شهیدا علیهم من

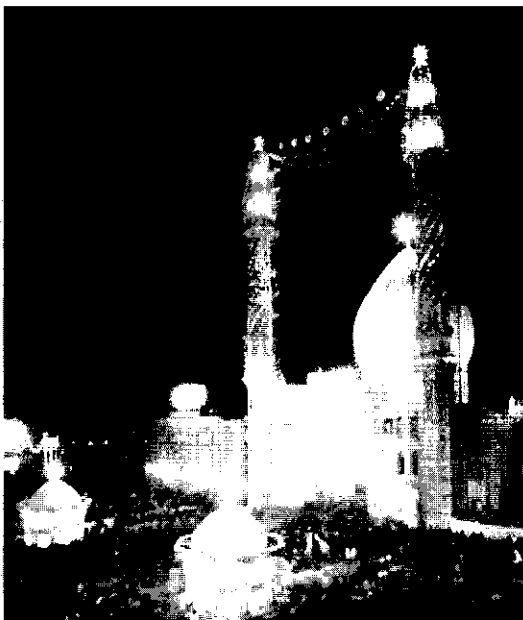
انفسهم و جننا بک شهیدا علی هولاء." (۲۰)

یاد کن روزی را که از هر امتی گواهی برمی‌انگیزیم سپس کسانی که کافر شده‌اند رخصت داده نمی‌شود و آنان مورد بخشش قرار نخواهند گرفت.

"یوم تشهد علیهم السنتهم و لیدیهیم و

ارجلهم بما کانوا یعلمون" (۲۱)

در روزی که زبان‌ها و دست‌ها و پاهایشان برضد آنان برای آنچه انجام می‌دادند شهادت می‌دهند.

● "حوض کوثر در قیامت"

"لنا اعطيناك الكوثر" (ما تو را چشمه کوثر دادیم). (بنابر روایات ساقی این حوض امام علی علیه السلام می‌باشند.)

● "شفاعت"

در قرآن آمده که در قیامت شفاعت شافعان فایده نمی‌کند. اما بعضی مفسرین گفته‌اند مخصوص قوم یهود است و پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و فرزندان او را شفاعت می‌کنند.

"لا يملكون الشفاعة الا من اتخذ عند

الرحمن عهدا"

بقره: ۱۲۳-۲۵۴-۲۵۵، انبیاء: ۲۶-۲۷-۲۸، شعرا: ۱۰۰-۱۰۱، طه: ۷۹، ذخان: ۴۰-۴۱-۴۲، نجم: ۲۶، سبأ: ۲۳، اسرى: ۷۹، مریم: ۸۷، مدثر: ۴۸، نیا: ۲۸.

● "بهشت و نعمت‌هایش"

این آیات وصف بهشت است که نهرها در آن جاری است و باغ‌های پر نعمت دارد و سراسر سلامتی است. سخن لغو بیهوده‌ای شنیده نمی‌شود هیچ غم و اندوهی وجود ندارد و ...

"جنات عدن يدخلونها يحلون فيها من اساور

من ذهب و لؤلؤ و لبا سهم فيها حرير" (۲۳)

(در بهشت‌های همیشگی به آنها در خواهند آمد و در آنجا با دستبندهای از زر و مروارید زیور یابند و در آنجا جامه‌شان پرنیان خواهد بود.)

بقره: ۲۵-۸۲-۱۱۱-۱۱۲، لقمان: ۸-۹، آل عمران: ۱۵-۱۳۳-۱۳۶-۱۹۵-۱۹۸، سجده: ۱۷-۱۹، نساء: ۱۳-۵۷-۱۲۲-۱۲۴، مائده: ۱۲-۶۵-۱۱۹-۸۵، سبأ: ۳۷، انعام: ۱۲۷، فاطر: ۳۳ الی ۲۵، توبه: ۲۱-۲۲-۷۲-۸۹-۱۰۰، یس: ۵۵ الی ۵۸، یونس: ۹-۱۰، صافات: ۴۰ الی ۶۱، هود: ۲۳، ص: ۴۹ الی ۵۴، رعد: ۲۲-۲۳-۲۴-۲۹-۳۵-۴۲، زمر: ۳۴، ابراهیم: ۲۳، مؤمن: ۴۰، حجر: ۴۵-۴۶-۴۷-۴۸، فصلت: ۳۰-۳۱-۳۲، نحل: ۳۰-۳۱-۳۲، زخرف: ۶۹ الی ۷۳، کهف: ۲-۳-۳۱-۳۰-۱۰۷-۱۰۸، دخان: ۵۱ الی ۵۷، مریم: ۶۰ الی ۶۳، احقاف: ۱۳-۱۴-۱۶، طه: ۷۵-۷۶، محمد: ۶-۱۲-۱۵، حج: ۱۴-۲۳-۲۴-۵۰-۵۵-۵۸-۵۹، فتح: ۱۷، مؤمنون: ۱۰-۱۱، ق: ۳۱-۲۵، فرقان: ۱۵-۱۶-۷۵-

۷۶، ذاریات: ۱۵-۱۶-۲۲، عنکبوت: ۵۸، طور: ۱۷ الی ۲۸، قمر: ۴۵-۵۵، طلاق: ۱۱، بروج: ۱۱، رحمن: ۴۶ الی ۷۷، ملک: ۱۲ الی ۲۲، تین: ۲۲، عم مجادله: ۲۲، مرسلات: ۴۱ الی ۴۵، بینه: ۷-۸، حشر: ۲۰، نیا: ۳۱ الی ۳۶، صف: ۱۲، نازعات: ۴۰-۴۱، تنابین: ۹، مطففین: ۲۲ الی ۳۶، فجر: ۲۷ الی ۳۰، غاشیه: ۱۰ الی ۱۶، دهر: ۱۲ الی ۲۲، معارج: ۳۸-۳۹، واقعه: ۱۰ الی ۴۰، حدید: ۲۱.

● "جهنم و شدائدها:"

وصف جهنم و عذاب شدید و ماندگار جهنم و غل و زنجیر و آهن گداخته و آب چرکین و جوشان و ...

"ان جهنم کانت مرصدا - للطائفین ما با -

لائبین فیها احقابا"

(آری جهنم از دیرباز کیمینگاه بوده - که برای سرکشان بازگشتگاهی است - روزگاری دراز در آن درنگ کنند.)

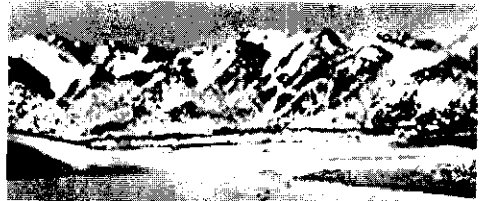
بقره: ۲۴-۲۹-۸۰-۸۱-۸۵-۸۶-۹۰-۱۰۴-۱۱۴-۱۱۹-۱۲۶-۱۶۱-۱۶۲-۱۶۶-۱۶۷-۱۹۶-۲۰۶-۲۱۷-۲۵۷-۲۷۵، آل عمران: ۱۰ الی ۱۲-۲۱-۲۴-۸۸-۹۱-۱۱۶-۱۳۱-۱۵۱-۱۶۲-۱۶۷-۱۷۷-۱۷۸-۱۸۱-۱۸۵-۱۸۸-۱۹۱-۱۹۷، نساء: ۱۰-۱۴-۱۸-۳۰-۳۷-۵۵-۵۶-۹۳-۹۷-۱۰۲-۱۱۵-۱۲۱-۱۴۰-۱۴۵-۱۶۸-۱۶۹، مائده: ۱۰-۸۶-۸۷-۹۳-۹۴-۹۵-۹۶-۹۷-۹۸-۹۹-۱۰۰-۱۰۱-۱۰۲، انعام: ۷۰، اعراف: ۱۷۹، انفال: ۱۴-۱۶-۲۵-۳۶-۳۷، توبه: ۱۷-۳۴-۳۵-۳۶-۳۷-۳۸-۳۹-۴۰-۴۱-۴۲-۴۳-۴۴-۴۵-۴۶-۴۷-۴۸-۴۹-۵۰-۵۱-۵۲-۵۳-۵۴-۵۵-۵۶-۵۷-۵۸-۵۹-۶۰-۶۱-۶۲-۶۳-۶۴-۶۵-۶۶-۶۷-۶۸-۶۹-۷۰-۷۱-۷۲-۷۳-۷۴-۷۵-۷۶-۷۷-۷۸-۷۹-۸۰-۸۱-۸۲-۸۳-۸۴-۸۵-۸۶-۸۷-۸۸-۸۹-۹۰-۹۱-۹۲-۹۳-۹۴-۹۵-۹۶-۹۷-۹۸-۹۹-۱۰۰-۱۰۱-۱۰۲، یونس: ۴-۷-۸-۵۲، هود: ۱۵-۱۶-۱۷، رعد: ۳۵، ابراهیم: ۱۵-۱۶-۱۷-۲۸-۲۹-۳۰، حجر: ۴۳-۴۴، نحل: ۲۹-۸۵-۸۸-الاسراء: ۸-۱۰-۱۸-۳۹-۵۷-۹۷، کهف: ۲۹-۱۰۰-۱۰۲، مریم: ۷۲، طه: ۷۴-۱۲۷، انبیاء: ۲۹-۹۸، آل عمران: ۱۰۲، حج: ۹-۱۹ الی ۲۲-۲۵-۵۱-۷۲، مؤمنون: ۱۰۳ الی ۱۱۴، نور: ۵۷، فرقان: ۱۵ الی ۲۴-۲۵-۶۵-۶۶-۶۸-۶۹، عنکبوت: ۲۵-۵۴-۵۵-۶۸، لقمان: ۷-۲۴، سجده تنزیل: ۱۳-۱۴، احزاب: ۶۴-۶۸، سبأ: ۵-۲۸، فاطر: ۶-۷-۱۰-۳۷، یس: ۶۳-۶۴، ص: ۵۵ الی ۶۴، صافات: ۱۶۲، هود: ۲۳، ص: ۴۹ الی ۵۴، رعد: ۲۲-۲۳-۲۴-۲۹-۳۵-۴۲، زمر: ۳۴، ابراهیم: ۲۳، مؤمن: ۴۰، حجر: ۴۵-۴۶-۴۷-۴۸، فصلت: ۳۰-۳۱-۳۲، نحل: ۳۰-۳۱-۳۲، زخرف: ۶۹ الی ۷۳، کهف: ۲-۳-۳۱-۳۰-۱۰۷-۱۰۸، دخان: ۵۱ الی ۵۷، مریم: ۶۰ الی ۶۳، احقاف: ۱۳-۱۴-۱۶، طه: ۷۵-۷۶، محمد: ۶-۱۲-۱۵، حج: ۱۴-۲۳-۲۴-۵۰-۵۵-۵۸-۵۹، فتح: ۱۷، مؤمنون: ۱۰-۱۱، ق: ۳۱-۲۵، فرقان: ۱۵-۱۶-۷۵-

لیل: ۱۴ الی ۱۸، علق: ۱۵ الی ۱۸، بینه: ۷، تکوین: ۵ الی ۷،
همزه: ۴ الی ۹، تبت: ۳ الی ۵، فلق: ۱.

● "اعراف"

"و بینهما حجاب و علی الاعراف رجال یعرفون
کلا بسیماهم و نادوا اصحاب الجتہ ان سلام
علیکم لم یدخلوها و هم یطمعون"

(و میان آن دو گروه حایل است و بر اعراف
مردانی هستند که هر یک از آن دو دسته را از
سیماشان می شناسند و بهشتیان را که هنوز وارد
آن نشده ولی بدان امید دارند آواز می دهند که
سلام بر شما) (اعراف: آیات ۴۲ الی ۵۱).

● خاتمه کلام:

طبق تحقیق ارائه شده نزدیک به ۱۶۲۷ آیه
پیرامون مرگ، معاد و قیامت وجود دارد که از
این تعداد حدود ۲۶۰ آیه مربوط به بهشت و
اوصاف آن و نزدیک به ۳۰۰ آیه مربوط به جهنم
و اوصاف آن است و حدود ۲۰۰ آیه اوصاف
متقین و مجرمین در قیامت را بیان نموده است و
بیش از ۹۰ آیه مربوط به مرگ و سکرات موت
و احوال ملک الموت می باشد و ۵۹۷ آیه دیگر
مربوط به سایر موضوعات می باشد.

البته این آمار و ارقام طبق جستجوی موضوعی
انجام شده، ارائه گردید و امکان دارد آیات
دیگری بیش از آنچه ذکر شد وجود داشته باشد
که از نظر تفسیری مربوط به معاد و قیامت باشد
اما از ظاهر آیه موضوع مرگ و معاد از آن
مستفاد نمی گردد.

پی نوشت ها:

۱. صحیفه نور.
۲. صحیفه نور.
۳. سوره ملک/ ۲.
۴. سوره یونس/ ۷ و ۸.
۵. نحل/ ۲۸.
۶. سوره محمد/ ۲۷.
۷. مؤمنون/ ۹۹ و ۱۰۰.
۸. سوره مریم/ ۶۱ و ۶۲.
۹. سوره انبیاء/ ۱.
۱۰. سوره محمد/ ۱۸.
۱۱. سوره طه/ ۱۰۲.
۱۲. سوره قیامت.
۱۳. بروج/ ۱ و ۲.
۱۴. سوره زخرف/ ۵۸.
۱۵. مؤمنون/ ۱۱۵.
۱۶. سوره حج/ ۴۷.
۱۷. سوره کهف/ ۵۲ و ۵۳.
۱۸. سوره مؤمنون/ ۱۰۱.
۱۹. سوره قارعه/ ۱.
۲۰. سوره نحل.
۲۱. سوره نور.
۲۲. سوره اسراء.
۲۳. سوره فاطر/ ۳۳.

منابع:

- ۱- قرآن کریم / خط عثمان طه / ترجمه آقای مهدی فولادوند.
- ۲- میزان الحکمه / محمد محمدی ری شهری / ناشر: مرکز نشر مکتب الاعلام الاسلامی / چاپ اول / ج هفتم - هشتم.
- ۳- بحارالانوار / شیخ محمدباقر مجلسی / چاپ بیروت / ناشر: دارالحیة التراث العرفی / ج ۶ و ۷ و ۸.
- ۴- معادشناسی / سیدمحمدحسین حسینی طهران / انتشارات حکمت / چاپ سوم / دوره ۱۰ جلدی.

کتاب شناسی:

- ۱- تفسیر میزان / علامه طباطبائی / ترجمه: سیدمحمدباقر موسوی همدانی / نشر بنیاد علمی و فکری علامه طباطبائی / چاپ دوم.
- ۲- معجم المفهرس / محمد فولادالباقی.
- ۳- تفسیر موضوعی قرآن / عبدالله جوادی آملی / مرکز نشر فرهنگی رجاء / چاپ گلشن.
- ۴- الهیات و معارف اسلامی / جعفر سبحانی / ناشر: مؤسسه سیدالشهدا.
- ۵- هزار موضوع هزار آیه / جواد محدثی / مرکز انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی قم / چاپ اول.
- ۶- خط سبز سلوک / جواد محدثی / انتشارات نصر / چاپ الهادی.